

Pasprotokoller

Et redskab for slægtsforskeren

Hvad kan pasprotokoller bruges til?

- Følge en persons færden
- Hvor en person kommer fra
- Hvor en person rejser hen

Hvad vi skal se på

- Rejsepas
- Vandrebøger
- Skudsmålsbøger
- Opholdsbøger
- Amtspas

Hvad er et pas?

*... et af en Øvrighedsperson udstædt Document,
hvormed Ihændeleveren legitimerer sig paa
Reiser. (H. P. Giessing, 1841)*

Nogle typer af pas

- Rejsepas
- Sundheds- og karantænepas
- Afskeds- eller gårdmandspas
- Kopipas
- Frimandspas
- Frihedspas
- Vognpas
- Indladelsespas
- Udygtighedspas
- Fribefordringspas
- Kurerpas
- Permissionspas
- Markedspas
- Sessionspas
- Toldpas
- Besejlingspas
- Islandsk søpas
- Flyttepas

Rejsepas

Udstedt af politimesteren,
dvs. retsbetjenten

De ældste regler

”Om pas at tage. At alle de, som vil drage af byen, skulle tage pas med dem.” (Helsingør, 1555)

Passene indeholdt en bøn til den, der så passet: ”Forde, fremme og være behjælpelig til det bedste”

P O L I T I E M E S T E R E N

I DEN KONGELIGE RESIDENTS-STAD KIÖBENHAVN

Gjør vitterligt, at

agter nu at reise herfra Staden til

Min tjenstlige Begiering er til alle og enhver, som bemeldte
maatte forekomme, at de paa denne Reise ubehindret vilde lade passere.

Dette Pas er stemplet her og forsynet med min Underskrift.

Kiöbenhavns Politiekammer den 2. November 1807, Klok. 12. Efter-Middag.

Betalt.

NB. Dette Pas giælder allene for ovenmeldte
Reise, og ikke til flere eller andre Reiser,
samt her i Staden blot trende Gange
24 Timer.

Politimesteren i Aarhus

Gjør vitterligt, at

Jensens fuldmægtig J. G. Valentin

32de Aar gammel, født i Rønbjerg, taler Dødtysk, er udsidd af Bert og hustru af Bygning, har blondt Haar, blondt Dine

agter nu at reise herfra Staden til

Rønbjerg ved Sønderborg

Min tjenstlige Begjering er til Alle og Enhver, som bemeldte J. G. Valentin

maatte forekomme, at de saa paa denne Reise ubehindret ville lade passere.

Her paa Stedet hersker ingen smitsom Sygdom.

Aarhus Politiekammer, den 11de Juni 1833 Klokken 4de Middag.

L. G. Valentin

NB. Dette Pas gjælder allene for ovennævnte Reise og ikke til flere eller andre Reiser, samt her i Staden blot treende Gange 24 Timer.

Betalt. J. G.

Personnummer 112 Holbæk

Præstevold København d. 10. Okt. 1837

97

Erneste

Politimesteren i Ryborg

Reisendes

Fødested København.

Alder 34 Aar

Bert middel

Haar blond

Dine blå

Underskrift

Er Hoffmann

Gjør vitterligt: at Foreviseren heraf *Marius Frederik Hoffmann* med *Konv. Dorothea Floria fød Laxen* 37 Aar gammel, der bærer Jættel og aukammer med landlig Pas udstedt i København d. 26 Juny 1837, jedsyedeqvæst i Sønderborg d. 1/8 37 agter at foretage en Reise herfra til Odense.

til hvilken Reise dette Pas er begjært.

Thi anmodes tjenstlig respektive Bedkommende om at ville lade fornævnte *Hoffmann og Konv.* paa denne forehavende Reise ubehindret passere.

(Her græsferer ingen smitsom Sygdom)

Ryborg Politiekammer, den 16 August 1837.

{ Dette Pas gjælder allene for denne }
{ Reise og her i Byen kun 3 Gange }
{ 24 Timer. }

Betalte 3/2 Lda.

Revsbeaum

Udviklingen og årsagen til pas

- Middel for staten til at kontrollere
- Statens sikkerhed, begrænse rejseadfærd
- Sikkerhed for den rejsende
- Bevis på nationalitet

Eksempel på årsag til pas i 1800-tallet

Lov 26.01.1819:

*... alle saadanne omvandrende Personer anholdes og føres til nærmeste Politiværdighed, som paa det Nøiagtigste har at anstille Undersøgelse om, hvo disse Personer ere, om de ere **indlændiske eller udlændiske**, hvad der er **Hensigten** af deres Reise, om de have **fast Næringsvei** eller Udsigt til at erholde Samme, og om de ere forsynede med **tilbørlige Passe** eller andre tilstrækkelige Beviser om, at de ikke ville falde det **Offentlige til Byrde** ...*

Hvem skulle bruge pas?

- Indtil 1846: Indlændinge og udlændinge
- 1846-1862: Udlændinge
- 1862-1875: Udlændinge bortset fra svenskere, nordmænd og englændere
- 1875-1917: Ingen (dog opholdsbog)
- Efter 1917: Udlændinge

Hvilke indlændinge skulle bruge pas?

- Indtil 1846: Alle stænder

Bortset fra:

- Embedsmænd i tjeneste
- Skippere, sømænd, lodser
- Personer bosat inden for 2 mil

Hvornår skulle man bruge pas?

Når man skulle krydse vand (fx færgested)
eller rejse til udlandet

Lov 07.08.1846:

*... Pas paa Reiser mellem forskellige Steder i
Kongeriget ... ophæves, saa at Sø- og Landreiser i
saa Henseende sættes under lige Vilkaar.*

Kunne man selv vælge ruten?

- Kunne vælge destinationen
- Skulle altid tage den korteste vej

Lov 26.01.1819:

... om de ere forsynede med Passe, om de have taget nogen anden end den korteste Vei, for at komme til det i deres Passe bestemte Sted.

Hvad krævede det at få pas?

Bevis på at man lovligt kunne rejse

- Håndværkssvende: Attest fra mester
- Jøder: Attest fra ældste
- Fremmede: Attest fra gæstgiver

Lammold Garved Sven Johan Johansen, farsver-
sind, for mig i to Aar til Dato, og i den Tid
indsigt Trost og Stid, ~~vare~~ for jeg som saa det
Løst som Aarbejde, til som som nok en som
saa i sit Aarbejde.

Preste Lu 8 Juni 1883.

H. C. Jensen

Passets gyldighed

- 3 dage fra udstedelsen
- Indtil 1839: Til én rejse
- Efter 1839: Til flere rejser

Hvornår skulle passet forevises?

- Ved overnatning på rejse
- Ved bosættelse
- Ved overfart
- Muligvis også ved gennemrejse

Mercurius 1828-1857

Lov 29.12.1758:

... at deslige bortreisende Personer ikke tillades at passere Kjøbstæderne og Fæstningerne, eller ved Færgestederne overføres, uden at kunne forevise vedkommende Øvrigheds Pas paa det Sted, hvor de ere reiste fra.

H.P. Giessing 1841:

Enhver til en Kjøbstad ankommende Fremmed og ubekjendt Person, som agter nogen Nat at opholde sig sammesteds, skal anmelde sig for Byens Politimester, der har at undersøge hans Passer og Beviisligheder; dog undtages herfra de Reisende, som indlogerer sig paa de offentlige Gjæstgiversteder, om hvilke, naar de ikke opholde sig længere end een nat, saadan Anmeldelse er ufornøden, saafremt Gjæstgiveren ikke finder deslige Reisende mistænkelige, men han i saa Henseende vil staae til Ansvar

Hvem skulle passet forevises til?

- Retsbetjenten
- Færgemanden
- Postvognskusken
- Gæstgiveren

Hvad er en pasprotokol?

Myndigheders registrering af:

- Udstedte pas og pasbøger
- Foreviste pas og pasbøger

Hvad er der bevaret

København

- Pasprotokoller over udstedte pas 1788-1850 (Københavnske pasregnskaber)

Provinsen

- Helsingør 1804-
- Korsør 1798-
- De fleste byfogeder først o.1820-

Pasprotokoller fra købstæder på Lolland-Falster

Nykøbing Falster: 1791-1896 (3 pk.)

Nakskov: 1839-1893 (1 pk.)

Maribo: 1830-1923 (3 pk.)

Rødby: 1812-1922 (1 pk.)

Stubbekøbing: 1825-1889 (3 pk.)

Nysted: 1828-1840 (1 pk.)

Sakskøbing: 1852-1884 (1 pk.)

Hvad fortæller pasprotokoller over udstedte pas?

- Udstedelsesdato
- Navn
- Fødested
- Udseende
- Erhverv
- Destination
- Evt. kautionist

Hvad fortæller pasprotokoller over foreviste pas?

- Forevisningsdato
- Navn
- Erhverv
- Udrejsested og -dato
- Sidst forevist
- Destination

Udstedte pas

No	Engelsk navn og Navn	Geografisk	Kategori	Udstedelsessted	Udstedelsesdato	Udstedelsessted	Udstedelsesdato	Udstedelsessted	Udstedelsesdato	Udstedelsessted	Udstedelsesdato
37	Conrad v. Barne	Lauenburg	17	Lauenburg lilling	17	17	17	17	17	17	17
38	Theodor v. Barne	Hannover	18	Hannover	18	18	18	18	18	18	18
39	Johann Christian	Hannover	19	Hannover	19	19	19	19	19	19	19
40	Mathias Adolmann	Hannover	20	Hannover	20	20	20	20	20	20	20
41	E. W. Jacobson	Hannover	21	Hannover	21	21	21	21	21	21	21
42	Carl Willemann	Hannover	22	Hannover	22	22	22	22	22	22	22
43	Carl Andrup	Hannover	23	Hannover	23	23	23	23	23	23	23
44	Edward Peters	Hannover	24	Hannover	24	24	24	24	24	24	24
45	Morann Grundberg	Hannover	25	Hannover	25	25	25	25	25	25	25
46	Johan Spangstedt	Hannover	26	Hannover	26	26	26	26	26	26	26
47	Christian Sophus Albertsen	Hannover	27	Hannover	27	27	27	27	27	27	27
48	Andreas Hansen	Hannover	28	Hannover	28	28	28	28	28	28	28
49	La Laur	Hannover	29	Hannover	29	29	29	29	29	29	29
50	Carl Frederiksen	Hannover	30	Hannover	30	30	30	30	30	30	30
51	Anton Carlsson	Hannover	31	Hannover	31	31	31	31	31	31	31
52	Quirke Schack	Hannover	32	Hannover	32	32	32	32	32	32	32
53	Edo Alvarsen	Hannover	33	Hannover	33	33	33	33	33	33	33
54	Therellius	Hannover	34	Hannover	34	34	34	34	34	34	34

Foreviste pas før 1846

16.

Jantegnedes Rejsepass.

Datum	Navn	Udstedt Datum	Mod Lyd	Udstedt Lyd	Mod Lyd	Lyd
1836	Linn 7. Frin Gjennidn Oklefeldt og Louise Gotschalke af Allynegaard.	Maj 6	Odense	Reisend.	Lyst	Odense
15	Christen ... Hofshavn af Vesten	Marts 11
15	Lotten Pilsander Battista Procatto	Næstvedt 8. Marts 1836.	Næstvedt	København	Wormsberg	Præst.
22	Larsen, J. M. Jøhn	Albano	Juni 20.	Kiel		
22	Larsen, J. M. Jøhn	Albano	Juni 20.	Kiel		
22	Knutson, E. Jøhn	Næstvedt	Maj	København	Kiel	Kiel
22	Larsen, J. M. Jøhn Larsen, J. M. Jøhn Larsen, J. M. Jøhn	Albano	Juni 20.	Kiel		

Foreviste pas efter 1846

Luta	Nuværd	Udflykt	Redsp gymnaziet	Forsørgelse	Qub
1859					
Juni 1	Karin Haarsdatter	Gjættaborg	Ringskied	Skjalokör	yr
"	Anna Haarsdatter	7 April 1859	26 Mai 1859	Skjalokör	yr
"	Roanvild Mortensen	Prestø	28 Mai 1859	Skjalokör	yr
"	11 Januar 1858	Skjalokör	Woodingborg	Skjalokör	10/3
"	Anton Baldus	18 Januar 1858	3 Juni 1859	Skjalokör	10/3
"	Philipp Rung	Hadamar	de	de	10/3
"	Jacob Rung	3 Februar 1859	de	de	10/3
"	Karin Oldaker	Saknaborg	Prestø	Woodingborg	yr
"	Mari Oldaker	4 April 1859	6 Juni 1859	Woodingborg	yr
"	Bojekunna Eriksdatter	Kalmö	Kjöie	Skjalokör	yr
"	11 Mai 1859	14 Juni 1859	de	de	yr
"	Myl. Anna Mads-	de	de	de	yr
"	Ladvig Mads	de	de	de	yr
"	Margit Madsdatter	de	de	de	yr
"	16 Wulfrum Rung	Hadamar	Ringskied	Skjalokör	yr
"	3 Febr. 1859	9 Juni 1859	de	de	yr
"	Wulfrum Rung	Næstved	de	de	yr
"	14 Oktobr 1858	de	de	de	yr
"	Wulfrum Rung	Hadamar	de	de	yr
"	13 Juni 1859	de	de	de	yr

Pasbøger

Landrejser og sørejser

- Vandrebøger
- Skudsmålsbøger
- Opholdsbøger

Vandreboøger

- Pasbøger for håndværkssvende
- Perioden 1828-1886
- Forevises og underskrives
- Oplysninger i pasprotokollerne

Stenud
Rubne
Hoff 13

1862-13
1869
1871
1872
1873
1874
1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900
1901
1902
1903
1904
1905
1906
1907
1908
1909
1910
1911
1912
1913
1914
1915
1916
1917
1918
1919
1920
1921
1922
1923
1924
1925
1926
1927
1928
1929
1930
1931
1932
1933
1934
1935
1936
1937
1938
1939
1940
1941
1942
1943
1944
1945
1946
1947
1948
1949
1950
1951
1952
1953
1954
1955
1956
1957
1958
1959
1960
1961
1962
1963
1964
1965
1966
1967
1968
1969
1970
1971
1972
1973
1974
1975
1976
1977
1978
1979
1980
1981
1982
1983
1984
1985
1986
1987
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005
2006
2007
2008
2009
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
2020
2021
2022
2023
2024
2025

Bandrebog

for

Anders - Svend
Henrich Hansen

Frederik R. VII.

Denne Bandrebog, bestaaende af 48 paginerede Sider,
er betalt med 13 β Rigsmonk.

A. 304
A. 7869
A. 580
A. 7869

Haderslev.
Godske Nielsens Officin.

Årsag til vandrebøger

Lov 10.12.1828:

Kongen har bragt i Erfaring, hvorledes i de senere Aar en Mængde Personer, for det meste under Navn af Haandværkssvende, have omstreifet i Danmark uden Beskiæftigelse og uden Midler til at ernære sig ... hvorved slig skadelig Omstreifen kan forebygges og standses.

Klimsundspan Samson August Tasta fann Stobrid!
for mig 14 Bran og idan tid byfönd sig Evon og Stidlig
med sin afveise se mig Gudst Hellig sworfor Gudskann
for Wandring's Logner Dikning af

Holbeck den 13de April 1830 -

G. Fischers E. k.

Skudsmålsbøger

- Pasbøger for tyende
- Perioden 1833-1924
- Forevises og underskrives

*Jens Jespersen
Frederik*

Joaaf: Regi: Grevinge. Fol. 59-95
Studsmaalsbog

for
Jens Jespersen
af
Frederik, Grevinge Sogn
Od. Hæved, Holbak-Amt

Priis: 25 Dre indbunden.

Grevinge Prostei d: 21de April
1879

A F Thisted
Sogneprost for Grevinge
Municipalitet
Solbek.

Saaes hos Ulrik Møller.

Hvor findes oplysningerne?

- I byerne indtil 1854: Til- og afgangslister i kirkebøgerne
- I byerne efter 1854:
Tyendeprotokoller
- På landet indtil 1875: Til- og afgangslister i kirkebøgerne
- På landet efter 1875:
Tyendeprotokoller

Opholdsbøger

- Pasbøger for udlændinge
- Perioden 1875-1928
- Forevises og underskrives
- Oplysninger i pasprotokollerne

Opholdsbog

for

Hans Lovenskjold

Denne Opholdsbog, bestaaende af 32 paginerede Sider.
er betalt med 25 Dre.

Kjøbenhavn.

Printt hos S. S. Schults.

Eksempel 1:

Undersøge hvor en person kommer fra?

- Problem: Ikke nævnt ved destination
- Får han udstedt pas?
- Har han afleveret pas til retsbetjenten?
- Fødested er nævnt

Eksempel 2:

Undersøge hvor en person rejser hen?

- Får han udstedt pas?
- I pasprotokollen nævnes hans destination

Hvordan bestiller man pasprotokoller?

- Retsbetjentregistraturene, afd. G
- Specialregistratur (kun købstæder på Sjælland)
- Bestil materialet i Daisy via sa.dk

Arkivskaber: byfoged/herred/birk

Arkivserien: pas...

Amtspas

- Pas til værnepligtige
- Perioden 1788-1849
- Tilladelse til at flytte til et andet amt
- Oplysninger i amtets pasprotokoller

No. 506.

Jelbo Amt, Lægs No. 15 Løbe No. 61.

Foreviseren *Jens Jensen* født udi
Hjggøld Bye, — og Sogn, kaldet Amt;
efter Mullen 14 Aar gammel, — Sommer høi, — af Dine,

af Haar, af Skuldre og af Been; tillades
herved indtil *indtil* at opholde sig i *Løbe*

i *Sønder Amt*; da han for sin Tilstædeblivelse og at han skal
indfinde sig i Lægsdet eller fremstille sig til Kongens Tjeneste naar og hvor
det paaafordres, ifølge Forordningen af 20 Junii 1788 den 6 s har

stillet for sig som Borgen *Argunus fr. Lassen*
i *Carlsb.* dog er denne Tilladelse ikke gjeldende, førend den
for Lægsmanden *Jens Paulsen* i *Sønder*

er forevist og med hans Paategning derom forsynet.

Løvenborg den *11te Maj 1799*

St. J. Cammermeyer og *Amydmand*
Baron Loren Prioldt *Eraserantz*,
for indtægten

A. Chr. Oyer

Kommis. med underskrift og Mullen

Amtspas,
Holbæk
Amt

Eksempel på amtspasprotokol

Antal parter nr	nr	titel nr	Procesens Navn	Naar Amtet gjættet ved ind- skilt	gældens betegnelse og ind- skilt	Pro- cessens betegnelse	Ordnings- nummer
108.	72	9.	Lonev. Pindesø	16 Juni 1815	Bæstved Lige Indgængelighed, Lenev. Amt	Indg. (Aarsgælden) ind. N. V. Pindesø & Smedeværk	Amtspas afgivet.
109.	38.	63	Hans Caspersen		Hjortshavn	Lonev. gælden Casper Niffel i Lonev.	forpaget Amtspas, den 15. d. 1815
110.	36.	103.	Peter Hansen		Hjortshavn	Indgængel. til Officiat af Hønsing	Amtspas afgivet.
111.	58	112.	Peter Andersen		Callundborg Gård	Lonev. gælden & N. V. gælden i Hønsing	Amtspas afgivet.
112.	50	38.	Lonev. Andersen		Callundborg Gård	Lonev. gælden & N. V. gælden i Hønsing	Amtspas afgivet.
113.	66.	3	Anders Casper		Hjortshavn	Lonev. gælden & N. V. gælden i Hønsing	Amtspas afgivet.
114.	79	80	Anders Casper		Hjortshavn	Lonev. gælden & N. V. gælden i Hønsing	Amtspas afgivet.
115.	74	92	Hans Andersen		Callundborg Gård	Lonev. gælden & N. V. gælden i Hønsing	Amtspas afgivet.
116.	79	94	Oluf Andersen		Callundborg Gård	Lonev. gælden & N. V. gælden i Hønsing	Amtspas afgivet.
117.	1.	39	Jens Andersen		Callundborg Gård	Lonev. gælden & N. V. gælden i Hønsing	Amtspas afgivet.
118.	54	109	Hortens Jensen	19 ^{de} Juni 1815	Hjortshavn	Lonev. gælden & N. V. gælden i Hønsing	Amtspas afgivet.
119.	48	25	Peter Jensen		Hjortshavn	Lonev. gælden & N. V. gælden i Hønsing	Amtspas afgivet.
120.		63.	Peter Andersen		Hjortshavn	Lonev. gælden & N. V. gælden i Hønsing	Amtspas afgivet.
121.	16.	144	Anders Casper	22 ^{de} Juni 1815	Hjortshavn	Lonev. gælden & N. V. gælden i Hønsing	Amtspas afgivet.
122.		157	Anders Casper		Hjortshavn	Lonev. gælden & N. V. gælden i Hønsing	Amtspas afgivet.
123.	61	115	Peter Jensen	24 Juni 1815	Hjortshavn	Lonev. gælden & N. V. gælden i Hønsing	Amtspas afgivet.
124.	69	77	Peter Jensen	26 Juni 1815	Hjortshavn	Lonev. gælden & N. V. gælden i Hønsing	Amtspas afgivet.
125.	63	52	Anders Hansen		Hjortshavn	Lonev. gælden & N. V. gælden i Hønsing	Amtspas afgivet.
126.	69	65	Hans Andersen		Hjortshavn	Lonev. gælden & N. V. gælden i Hønsing	Amtspas afgivet.
127.	69	101	Jens Andersen		Hjortshavn	Lonev. gælden & N. V. gælden i Hønsing	Amtspas afgivet.
128.	53	11	Jens Hansen		Hjortshavn	Lonev. gælden & N. V. gælden i Hønsing	Amtspas afgivet.
129.	50	136	Oluf Andersen		Callundborg Gård	Lonev. gælden & N. V. gælden i Hønsing	Amtspas afgivet.
130.	21.	48	Jens Andersen		Hjortshavn	Lonev. gælden & N. V. gælden i Hønsing	Amtspas afgivet.
131.	21.	87	Lonev. Andersen	30 ^{de} Juni 1815	Hjortshavn	Lonev. gælden & N. V. gælden i Hønsing	Amtspas afgivet.
132.	31.	153	Jens Andersen		Hjortshavn	Lonev. gælden & N. V. gælden i Hønsing	Amtspas afgivet.
133.	42.	3.	Anders Hansen		Hjortshavn	Lonev. gælden & N. V. gælden i Hønsing	Amtspas afgivet.
134.	54	3.	Anders Hansen		Hjortshavn	Lonev. gælden & N. V. gælden i Hønsing	Amtspas afgivet.
135.	69	39	Peter Andersen	3 ^{de} Juli 1815	Hjortshavn	Lonev. gælden & N. V. gælden i Hønsing	Amtspas afgivet.
136.	68	4	Jens Andersen	6 ^{de} Juli 1815	Hjortshavn	Lonev. gælden & N. V. gælden i Hønsing	Amtspas afgivet.